

ARAŞTIRMA MAKALESİ

TÜRKİYE'DE SAĞLIK YÖNETİMİ DİSİPLİNİNDE
YÜRÜTÜLEN TEZLERİN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ *

Tezcan ŞAHİN **
Saffet OCAK ***

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, Sağlık Yönetimi disiplininde yürütülen tezlerin genel özelliklerinin ve geçmişten günümüze değişimlerinin tespit edilmesidir. Araştırmanın evreni, 1978'den 2017'ye kadar Yüksek Öğretim Kurumunun (YÖK) tez sistemine yüklenen Sağlık Hizmetleri Yönetimi, Sağlık Kurumları İşletmeciliği, Sağlık Kurumları İşletmeciliği ve Yöneticiliği, Sağlık Kurumları Yöneticiliği, Sağlık Kurumları Yönetimi ve Sağlık Yönetimi Ana Bilim Dallarında yürütülen ulusal tezlerden oluşmaktadır. Verilerin değerlendirilmesinde bibliyometrik analizden yararlanılmış olup tez türü, tezin yapıldığı üniversite, yıl, danışman, enstitü, ana bilim dalı (ABD), ana konu, araştırma tasarımı, veri toplama yöntemi, analiz birimi ve evreni oluşturan il temel değişkenler olarak değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgulara göre tezlerin büyük çoğunluğunu yüksek lisans tezleri oluşturmaktadır. En fazla tez Hacettepe Üniversitesinde, enstitü bağlamında Sağlık Bilimleri Enstitüsünde ve bölüm olarak en çok Sağlık Yönetimi ABD'da yapılmıştır. Yıllar bakımından en fazla tezin 2016 yılında yazıldığı, en çok çalışılan ana konunun örgütsel davranış olduğu, çalışmalarda genellikle kantitatif yöntemlerin benimsendiği ve verilerin daha çok anketler aracılığı ile elde edildiği bulunmuştur. Tezlerin araştırmaya yönelik gerçekleştirildiği ve örneklemin en fazla birim ve meslek gözetmeksizin tüm çalışanlardan oluştuğu tespit edilmiştir. Evren tespitinde en çok tercih edilen il Ankara olmuştur. Yıllara göre ana konu farklılıklarına ilişkin karşılaştırma yapıldığında 2000'li yıllardan sonra örgütsel davranış alanına yönelimin arttığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Bibliyometrik analiz, lisansüstü eğitim, sağlık yönetimi, tez.

MAKALE HAKKINDA

* Bu çalışma, 1. Uluslararası 11. Ulusal Sağlık ve Hastane İdaresi Kongresinde özet bildiri olarak sunulan çalışmanın genişletilmiş halidir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, tezcankasmer@mu.edu.tr

 <https://orcid.org/0000-0002-4712-4161>

*** Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, saffetocak@mu.edu.tr

 <https://orcid.org/0000-0002-6804-9201>

Gönderim Tarihi: 13.12.2018

Kabul Tarihi: 01.03.2019

Atıfta Bulunmak İçin:

Şahin, T., Ocağ, S. (2019). Türkiye'de Sağlık Yönetimi Disiplininde Yürütülen Tezlerin Bibliyometrik Analizi. Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 22(3): 543-558.

BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF THESIS CARRIED OUT IN HEALTH MANAGEMENT DISCIPLINE IN TURKEY *

Tezcan ŞAHİN **
Saffet OCAK ***

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the general characteristics of theses carried out in the discipline of Health Management and their changes from past to today. The universe of the study consist national theses taking part in the thesis system of the Council of Higher Education in Turkey (YOK) from 1978 to 2017 carried out in the departments of Health Services Management, Health Institutions Administration, Health Institutions Administration and Management, Health Institutions Management, Management of Health Care Organizations and Health Management. Bibliometric analysis was used for the meaning of the data, and the type of thesis, university, year, consultant, institute, department, main subject, design of research, data collection method, research type, analysis unit and province that constitute the universe were evaluated as the main variables. The majority of the theses are master thesis. Most of the theses were done at Hacettepe University; in the context of institute most in Institute of Health Sciences and most in department of Health Management. It is found that most of the theses written in 2016, the most studied main subject is organizational behavior, generally the quantitative methods are adopted in the studies and the data were obtained mostly through the questionnaires. It has been determined that the theses are carried out for research purposes and the sample is composed mostly of employees without regard to unit and title. The most preferred province in determining the universe is Ankara. When comparing the main subject differences according to years, it has been found that the trend towards organizational behavior began to increase after 2000s.

Key Words: Bibliometric analysis, health management, post-graduate education, thesis.

ARTICLE INFO

* This is an extended version of the study presented as a summary paper at the 1st International 11th National Health and Hospital Administration Congress.

** Muğla Sıtkı Koçman University, tezcankasmer@mu.edu.tr

 <https://orcid.org/0000-0002-4712-4161>

*** Muğla Sıtkı Koçman University, saffetocak@mu.edu.tr

 <https://orcid.org/0000-0002-6804-9201>

Received: 13.12.2018

Accepted: 01.03.2019

Cite This Paper:

Şahin, T., Ocak, S. (2019). Türkiye'de Sağlık Yönetimi Disiplininde Yürütülen Tezlerin Bibliyometrik Analizi. Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 22(3): 543-558.

I. GİRİŞ

Sağlık kurumları yapısı gereği, yönetilmesi en karmaşık ve güç olan açık sistemlerden biridir. Ülkenin gelişmişlik düzeyine bağlı olarak artan oranlarda kaynak tüketimi yapan bu karmaşık örgütlerin yönetiminde çeşitli düzeylerde rol alan yöneticilerin bilgi, beceri ve yetenek alanları her zamankinden daha hızlı bir şekilde değişmektedir (Çimen 2010). Bu değişim ve gelişmeye paralel olarak araştırmacıların, sağlık yönetimi disiplini ile ilgili bilimsel bilgi üretmesi önem arz etmektedir. Sağlık yönetimi alanında yapılan araştırmaların, özellikle lisansüstü tez çalışmalarının günün ihtiyaçlarına cevap verebilmesi, bilgiyi üretip yayması, bilimsel alanı zenginleştirmesi, araştırma geliştirme etkinliklerine katkıda bulunması, yaratıcı fikirlerin geliştirilmesine olanak sağlayarak yeniliğin ortaya çıkarılmasına destek olması ve bunlarla birlikte sağlık bakım endüstrisinin sorunlarına çözüm olanakları sunması gerekmektedir.

Dünyada ve Türkiye’de sağlık bakım endüstrisindeki hızlı değişim, sağlık yönetimi alanında müfredat ve akreditasyon standartlarının yenilenmesine yol açarken, hem lisans eğitiminin hem de lisansüstü araştırma konularının bu doğrultuda eğilim göstermesi beklenmektedir. Sağlık yönetimi eğitimi, alanın çok disiplinli olmasından dolayı yalnızca sağlık hizmetleriyle ilgili konularda değil, multidisipliner bir formatta birçok alandan beslenerek (Taylor et al. 2007) karmaşıklık sorunlarına cevap üretmeye çalışmaktadır. Bu nedenlerle günümüzde sağlık yönetimi konusu gerek ülkemizde gerekse uluslararası çevrelerde son derece önemli bir çalışma alanı haline gelmiş, lisansüstü eğitime olan ilgi de giderek artmaya başlamıştır. İlginin artmasına paralel biçimde dünya çapında sağlık yönetimine dair bilgiler de kümülatif bir biçimde birikmeye devam etmekte ve her geçen gün yaşanan değişimler yeni bilgilerin ortaya çıkmasına, zaman zaman da geçmiş bilgilerin günümüzde geçerliliğini yitirmesine sebep olabilmektedir. Geçmiş anılarak geleceğe dair daha sağlam bilgiler üretebilmek adına sonuçlandırılmış lisansüstü tez çalışmalarının incelenmesi, literatürün çeşitli niteliklerine dair veriler sunarak sağlık yönetimi araştırmalarıyla ilgilenenlere alanın özelliklerini ve yönelimlerini daha somut bir biçimde tanıma olanağı sağlamaktadır.

Bu kapsamda bu alanda yapılmış tezlerin incelenmesine yönelik araştırmalara bakıldığında; sağlık yönetimi alanını bir bütün olarak incelemiş veya bazı alt kriterler bağlamında sınırlandırmalar yaparak tezlerin genel profilini ortaya koymaya çalışan araştırmalara rastlanılmıştır. Örneğin, Bayın (2015), sağlık turizmi alanında yapılmış lisansüstü tezleri incelemiş ve yıllar, tezin türü, üniversite, enstitü, anabilim dalı ve yayın diline göre sınıflandırarak bir değerlendirme yapmıştır. Gül ve diğerleri (2015), sağlık yönetimi lisansüstü programlarında 2004-2013 tarihleri arasında yayınlanan 449 yüksek lisans, 33 doktora olmak üzere toplam 482 lisansüstü tezi değerlendirmeye almışlar ve yıl, bağlı bulunduğu üniversite, tez danışmanı, enstitü ve tez türü gibi kriterler bağlamında bibliyometrik bir analiz yapmışlardır. İnam ve Koç Tütüncü (2017) ise sağlık hizmetlerinde toplam kalite yönetimi konusunda yapılan tezlerin genel bir profilini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Potaş (2017), çalışmasında sağlık hizmetlerinin yönetimi ve işletmeciliğine ilişkin Türkiye’de 2014-2017 yılları arasında yayınlanan 292 lisansüstü tezi türlerine, yıllarına, anabilim dallarına ve yayınlanan üniversitelere göre incelemiştir. İlhan (2017), sağlık kurumları yönetimi alanında yönetim ve organizasyon alt konuları ile ilgili yazılmış olan ulusal lisansüstü tezleri araştırmış ve bu konuların sağlık kurumları yönetimi alanında kullanıma eğilimlerinin karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Yıldırım ve Düşükcan (2017), 2006-2015 yılları arasında sağlık kurumlarında mobbing alanında yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin mevcut özelliklerini, amaçlarını, incelenme şekillerini, elde edilen sonuç ve önerilerini yorumlamaya çalışmışlardır.

Ancak gerçekleştirilen bu çalışmalara bakıldığında sağlık yönetimi alanını ilk tezin

yazıldığı andan bu güne dek bir bütün olarak inceleyen bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Geçmişten bugüne sağlık yönetimi alanında yapılan tezlerin ayrıntılı bir biçimde incelenmesinin alanı tanımaya, alanın gelişimine ve gelecekte yapılacak araştırmalara destek olacağı düşünülmektedir.

II. DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE LİSANSÜSTÜ SAĞLIK YÖNETİMİ EĞİTİMİ

Lisansüstü eğitimin amacı, ülkenin gereksinim duyduğu bilim adamı ve akademisyen gibi yüksek insan gücünü yetiştirmek ve ülke sorunlarını çözmeye ve teknik alanda gelişme sağlamaya yönelik araştırmalar yapmak olarak açıklanabilir (Sevinç 2001). Bilimsel bilginin üretilmesi ve toplumsal gelişmenin sağlanmasında önemli bir kurum olan üniversiteler ve burada yürütülen lisansüstü eğitimler, bilgi üretimine katkıda bulunarak üniversitelerin araştırma görevini desteklemektedirler. Lisansüstü eğitimlerin belirli bir alanda uzman yetiştirme işlevinin yanında, en önemli işlevi geleceğin akademisyenlerinin yetiştirilmesini sağlamaktır (Alkan 2014).

Akademik bir alan olarak sağlık yönetimi disiplininin lisansüstü eğitiminin 100 yıla yakın bir geçmişe sahip olduğu söylenebilir. Dünyada ilk olarak sağlık yönetimi eğitimi Amerika Birleşik Devletlerinde 1934 yılında Chicago Üniversitesi Hastane Yönetimi Yüksek lisans programında verilmeye başlanmıştır. Avrupa’da ise İngiltere’nin öncülüğünde 1960’lı yıllarda Amerika Birleşik Devletlerindeki üniversitelerin lisansüstü programlarından esinlenerek bu alandaki eğitimler yaygınlaşmıştır (Sarvan 1995; Tengilimoğlu ve diğerleri 2014).

Türkiye’de ilk kez Sağlık İdaresi Yüksekokulu, dünyadaki sağlık yönetimi gelişim ve değişim sürecine paralel olarak 1963 yılında Sağlık Bakanlığı’na bağlı olarak kurulmuştur. Daha sonra Hacettepe Üniversitesi Senato kararı ile Hastane İdaresi Yüksekokulu kurulmuş ve 1975 yılına kadar lisansüstü eğitim verilmeye başlanmıştır. (Hacettepe Üniversitesi 2018). Bugüne geldiğimizde Türkiye’de sağlık yönetimi alanında lisansüstü eğitim durumu incelendiğinde Tablo 1’de görüldüğü üzere 25 devlet üniversitesinde ve 22 vakıf üniversitesinde yüksek lisans eğitimi verilirken 12 devlet üniversitesinde ve 4 vakıf üniversitesinde doktora eğitimi verilmektedir. Ancak yaptığımız bu araştırma kapsamında YÖK’ün tez sistemindeki tezin yürütüldüğü üniversite sayılarından yola çıkılarak 15 Aralık 2017 tarihine kadar sadece 33 üniversitede lisansüstü tez yazıldığı görülmüştür. 2009 yılında sağlık yönetimi yüksek lisans eğitimi veren üniversite sayısı 12 ve doktora programı bulunan 3 (Çimen 2010) üniversite var iken bugün bu sayının dramatik bir şekilde arttığı görülmektedir.

Tablo 1. Türkiye’de Lisansüstü Düzeyde Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı Bulunan Üniversitelerin Sayısı*

		Üniversite Türü				Toplam
		Devlet Üniversitesi		Vakıf Üniversitesi		
		Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans
Tez Türü	Yüksek lisans	25	53	22	47	47
	Doktora	12	75	4	25	16
Toplam		37	59	26	41	63

* Elde edilen veriler üniversitelerin sayfalarındaki bilgiler aracılığı ile elde edilmiştir. Araştırma Nisan 2018 tarihinde sonlandırılmıştır.

Öğrencinin bilimsel araştırma yaparak bilgiye erişme, bilgiyi değerlendirme ve yorumlama; daha ileri düzeyde ise öğrenciye bağımsız araştırma yapma, bilimsel olayları daha derin bir bakış açısı ile irdeleme ve yeni sentezlere ulaşmak için gerekli adımları belirleme yeteneği kazandırmayı amaçlayan lisansüstü eğitimde (Nergiz 2014) yapılan

tezler, lisansüstü eğitimin en önemli çıktılarınıdır. Dolayısıyla bunların genel özellikleri, o disiplinin gelişim eğiliminin ortaya çıkarılması açısından oldukça önemlidir. Akademik bir alanın gelişimi ve yönelimleri, o alanda yapılan yayınların ve lisansüstü araştırmaların çözümlenmesi aracılığıyla da değerlendirilebilir (İnceoğlu 2014). Sağlık yönetimi disiplininin gösterdiği gelişim ve yönelimde bu alanda hazırlanan lisansüstü tezlerin büyük oranda yol gösterici olacağı ileri sürülebilir.

III. YÖNTEM

Bu çalışmanın amacı, Sağlık yönetimi disiplininde yürütülen tezlerin genel özelliklerinin ve geçmişten günümüze değişimlerinin tespit edilmesidir. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için bilimsel çalışmaların gerek nicelik gerekse nitelik açısından değerlendirmesine olanak sağlayan bibliyometrik analiz yöntemi kullanılmıştır. Bibliyometrik analiz yöntemi genel olarak; akademik iletişimi tanımlama, açıklama, değerlendirme ve tahmin etmede işlev görmektedir (Borgman, Furner 2002). Bibliyometrik bir çözümleme, literatür birikiminin tümünü ya da belli bir kesitini ele alarak, ilgili disiplinin zaman ve mekandaki devinimiyle ilgili somut veriler sunar ve genellemeler yapar. Özne gözlemleri denemeye ve nesnelleştirmeye olanak sağlar. Bir bilim dalının gelecekteki muhtemel yönelimine dair çıkarımlarda bulunmaya yardımcı olur. Araştırmacılara ise araştırma konuları belirlemede ve kariyer planlama açısından veri sağlayabilir (İnceoğlu 2014). Ayrıca bilim dalı ile ilgili sorunların veya eksikliklerin tespit edilmesine ve bu bağlamda yapılacak düzeltmelerin veya getirilecek önerilerin tartışılmasına olanak sağlar (Üsdiken, Pasadeos 1995; Şakar, Cerit 2013; Ulu, Akdağ 2015). Diğer bir ifade ile bibliyometrik araştırma, bir disiplinindeki yıllara göre araştırma eğilimlerini, ele alınan konuların ve kullanılan yöntemlerin çeşitliliğini değerlendirmede kullanılabilen etkili bir araç olduğu söylenebilir.

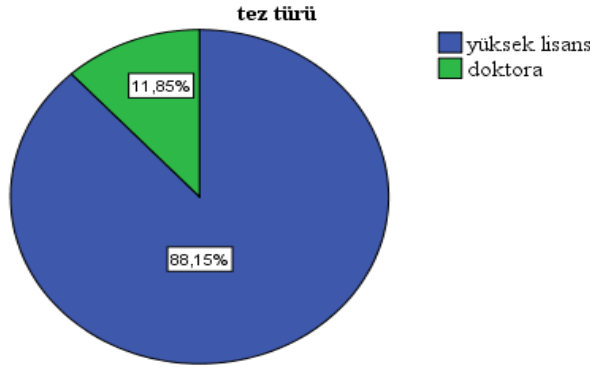
Bu araştırmanın evrenini, 1978'den 2017'ye kadar YÖK tez sistemine yüklenen Sağlık Hizmetleri Yönetimi (SHY), Sağlık Kurumları İşletmeciliği (SKİ), Sağlık Kurumları İşletmeciliği ve Yöneticiliği (SKİY), Sağlık Kurumları Yöneticiliği (SKY), Sağlık Kurumları Yönetimi (SKYM) ve Sağlık Yönetimi (SY) ABD'nda yürütülen ulusal tezler oluşturmaktadır.

Araştırmanın temel değişkenleri: tez türü, tezin yapıldığı üniversite, yıl, danışman, enstitü, anabilim dalı, ana konu, araştırma tasarımı, veri toplama yöntemi, analiz birimi ve evreni oluşturan ildir. Verilerin analizinde Excel ve SPSS 20 Paket Programlarından yararlanılmıştır.

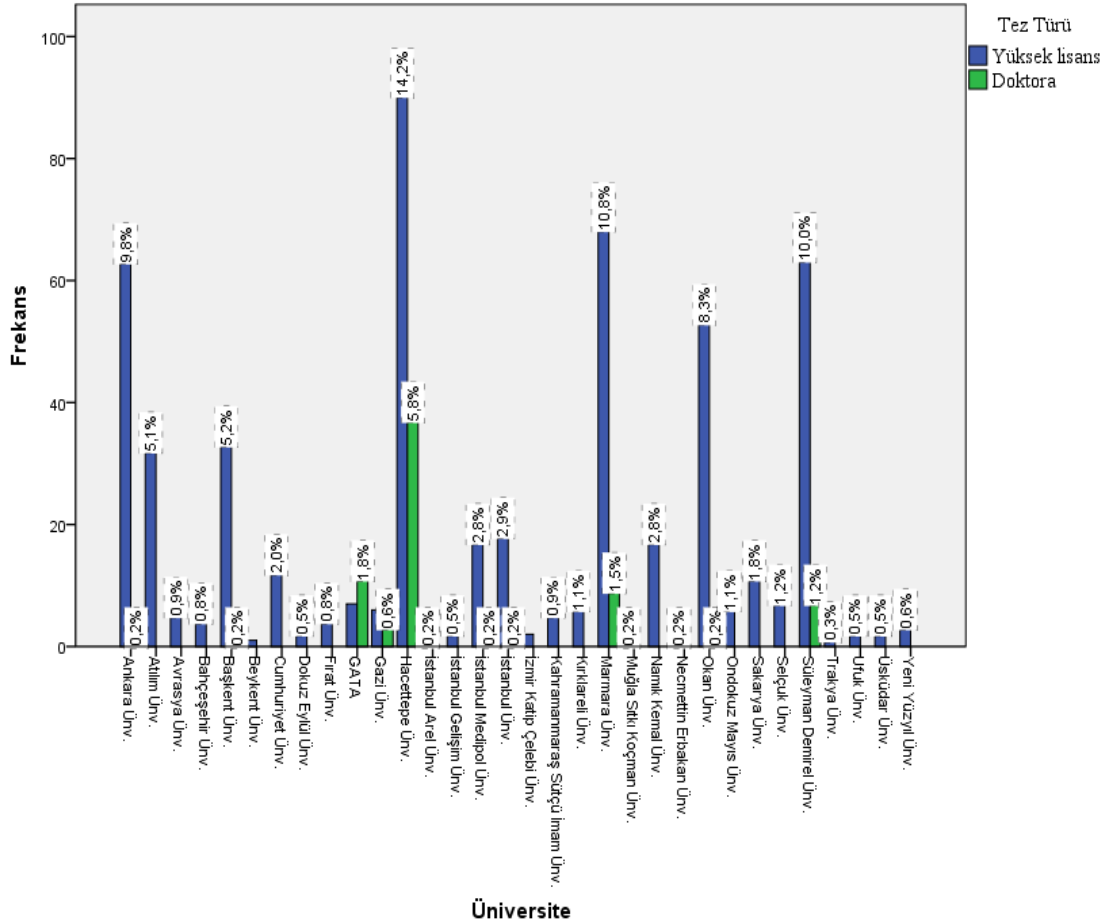
Araştırma, YÖK tez sistemindeki tarama sekmesi aracılığı ile yukarıda belirtilen ABD'nda taramalar yapılarak gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle bazı sınırlılıklar söz konusudur. Bunlar; sadece sistem sorgulaması neticesinde elde edilen veriler analize tabi tutulduğu için Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yürütülen tezler ile birlikte evren olarak değerlendirilen ABD dışındaki diğer anabilim dallarında da (Ör. İşletme, Kamu Yönetimi ABD gibi) sağlık yönetimi kapsamında değerlendirilebilecek tezler ve bilim dallarında yürütülen tezler değerlendirme dışında kalmıştır. Ayrıca erişime kapalı olan tezlerin bilgilerine ulaşamamıştır. Bunlarla birlikte üniversitelerde belirtilen zaman aralığında yürütülen tüm tezlerin YÖK tez sisteminde görüldüğü varsayılmıştır.

IV. BULGULAR

YÖK sistemine 1978 yılında ilk girişi yapılan tezdən 15 Aralık 2017'ye kadar Sağlık Yönetimi disiplininde toplam 650 tez çalışması yürütülmüştür. Şekil 1'de görüldüğü üzere bunların %88,15'lik büyük çoğunluğu yüksek lisans tezi, %11,85'i doktora tezidir.

Şekil 1. Tezlerin Türlerine Göre Dağılımı

Şekil 2’de tezlerin yürütüldüğü üniversiteye göre dağılımı gösterilmiş olup bu dağılımda en büyük paya sahip olanın Hacettepe Üniversitesi olduğu görülmektedir. Hacettepe Üniversitesi, hem yüksek lisans hem de doktora düzeyinde en çok tezin yapıldığı üniversitedir. Yüksek lisans düzeyinde bunu sırasıyla Marmara Üniversitesi ve Süleyman Demirel Üniversitesi izlemektedir. Doktora düzeyinde ise ikinci sırada GATA yer almakta ve bunu sırasıyla Marmara Üniversitesi ile Süleyman Demirel Üniversitesi izlemektedir.

Şekil 2. Tezlerin Yürütüldüğü Üniversiteye Göre Dağılımı

Tablo 2’de tezlerin danışmanlara göre dağılımı verilmiştir. Yüksek lisans tezlerinin danışmanlık dağılımında ilk sırayı doktor öğretim üyeleri alırken (diğer öğretim üyeleri ile büyük oransal farklılıklar olmadığı da dikkat çekmektedir); doktora tezlerinde ise danışmanların büyük çoğunluğunun profesör doktorlar olduğu görülmektedir. Toplam sayılar üzerinden incelendiğinde en fazla tez yürüten danışmanlar, profesör doktorlar olmuştur.

Tablo 1. Tezlerin Danışmanlarına Göre Dağılımı

		Danışman						Toplam
		Prof. Dr.		Doç. Dr.		Dr. Öğretim Üyesi		
		Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans
Tez türü	Yüksek lisans	196	34	172	30	205	36	573
	Doktora	45	58	25	33	7	9	77
Toplam		241	37	197	30	212	33	650

Tablo 3’te tezlerin yürütüldüğü enstitülere göre dağılımı yer almakta olup hem yüksek lisans ve doktora, hem de toplamda en fazla tezin Sağlık Bilimleri Enstitüsünde sonuçlandırıldığı görülmektedir.

Tablo 2. Tezlerin Enstitülere Göre Dağılımı

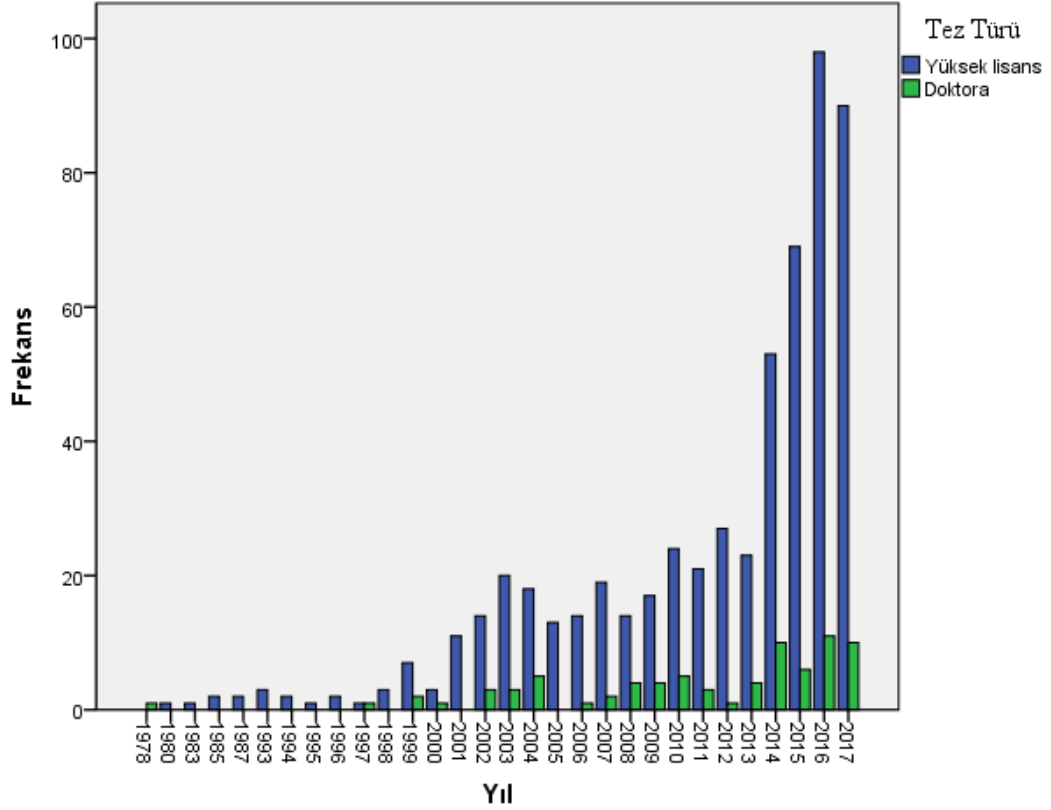
		Enstitü				Toplam
		Sosyal Bil. Ens.		Sağlık Bil. Ens.		
		Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans
Tez türü	Yüksek lisans	247	43	326	57	573
	Doktora	34	44	43	56	77
Toplam		281	43	369	57	650

Tablo 4’te ABD’na göre tezlerin dağılımı yer almaktadır. Yüksek lisans tezlerinin en fazla Sağlık Yönetimi ABD’da, doktora tezlerinin ise en fazla Sağlık Kurumları Yönetimi ABD’da yapıldığı görülmektedir. Genel anlamda en fazla tezin Sağlık Yönetimi ABD’nda yazıldığı, bunu Sağlık Kurumları Yönetimi ABD’nın izlediği görülmektedir.

Tablo 3. Ana Bilim Dallarına Göre Tezlerin Dağılımı

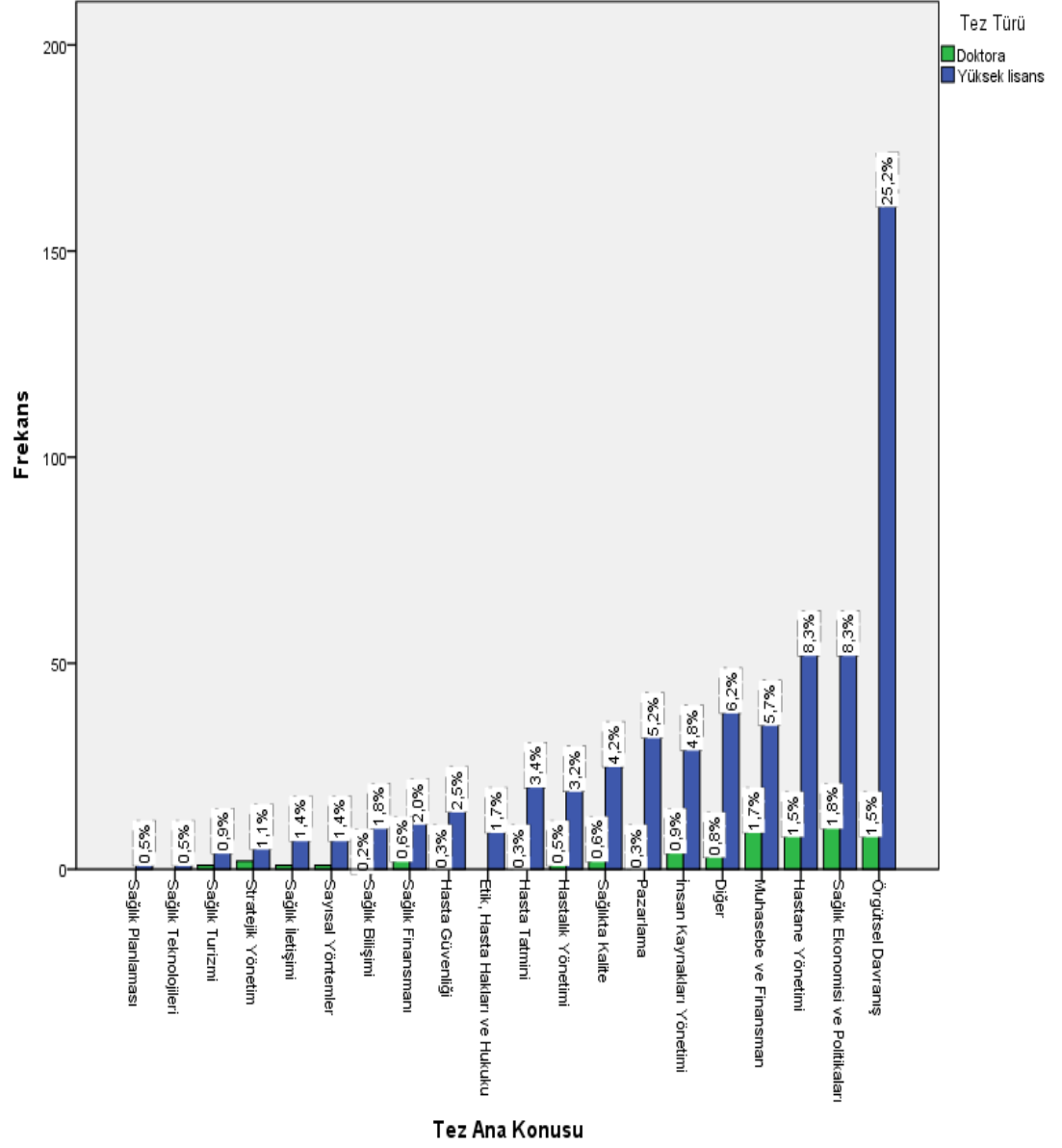
		Ana Bilim Dalları												Toplam
		SY		SKİ		SHY		SKİY		SKY		SKYM		
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı
Tez türü	Yüksek lisans	232	41	67	12	11	2	7	1	106	18	150	26	573
	Doktora	16	21	5	7	12	15	0	0	10	13	34	44	77
Toplam		248	38	72	11	23	4	7	1	116	18	184	28	650

Şekil 3’te tezlerin yıllara göre dağılımı verilmiş olup toplamda en fazla tezin 2016 yılında yayınlandığı görülmektedir. Yüksek lisans tezlerinin 2013 yılına kadar istikrarsız biçimde seyrettiği ancak 2013 yılından 2017 yılına kadar çok ciddi artışların olduğu ancak 2017’de yine düşüş yaşandığı gözlenmektedir. Doktora düzeyinde ise çok büyük sıçramaların yaşanmadığı ancak tüm dönemler içerisinde en fazla tezin yine 2016 yılında yayınlandığı görülmektedir.

Şekil 3. Yıllara Göre Tezlerin Dağılımı

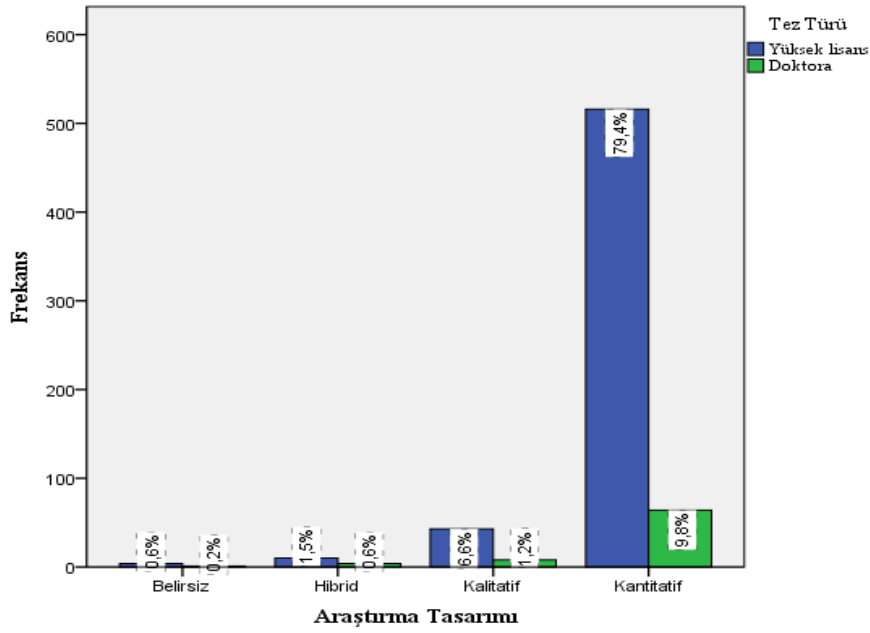
Şekil 4'te tezlerin ana konularına göre dağılımı gösterilmektedir. Bu dağılım içerisinde genel olarak en büyük paya sahip olan konu örgütsel davranıştır ve bunu sırasıyla sağlık ekonomisi ve politikaları ve hastane yönetimi izlemektedir. Yüksek lisans düzeyinde en fazla tercih edilen ana konu yine örgütsel davranış olurken doktora düzeyinde ise sağlık ekonomisi ve politikalarının daha fazla tercih edildiği görülmektedir. (Araştırmada “diğer” şeklinde kodlanan tez konuları, belirlenen ana konular içerisinde değerlendirilemeyen konulardır. Örneğin kan bağıışı bilgi düzeyi, sigara kullanımı, farmasötikalizasyon düzeyinin değerlendirilmesi, öğrencilerde cep telefonu bağıımlılığı ve yaşam kalitesi gibi.)

Şekil 4. Tezlerin Ana Konularına Göre Dağılımı

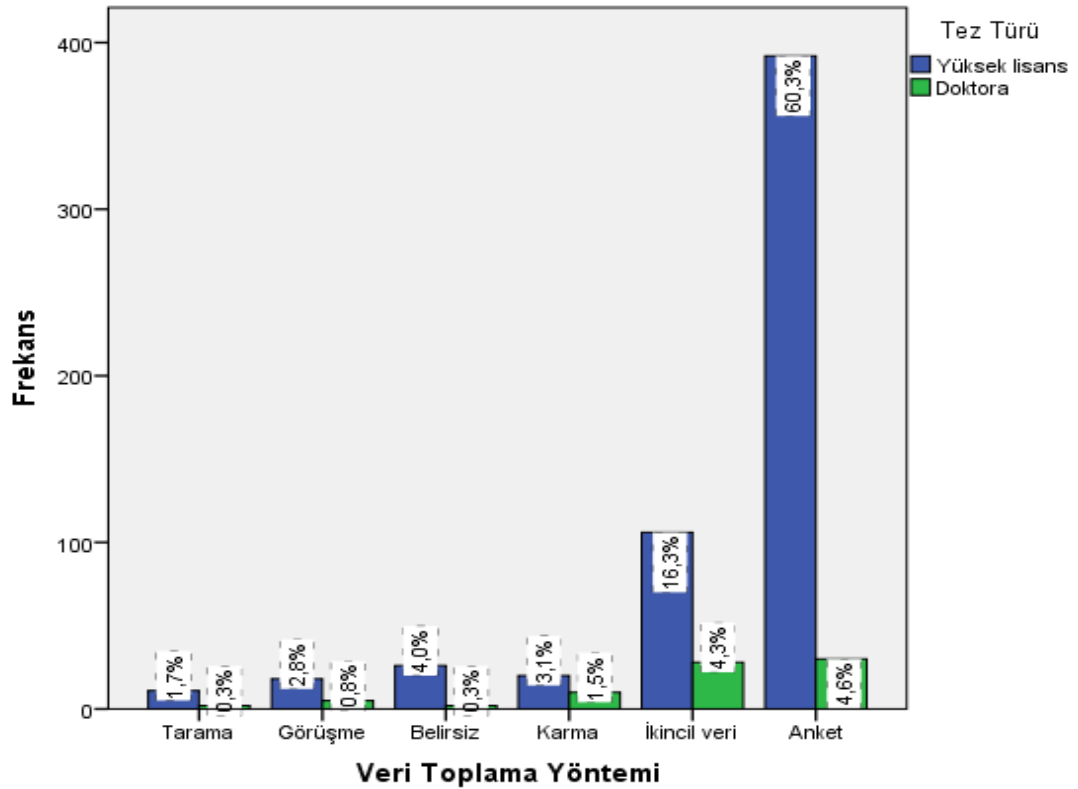
Şekil 5'te araştırma tasarımına göre tezlerin dağılımı verilmiş olup hem doktora hem de yüksek lisans düzeyinde en fazla tercih edilenin kantitatif araştırmalar olduğu görülmektedir.

Şekil 5. Araştırma Tasarımına Göre Tezlerin Dağılımı

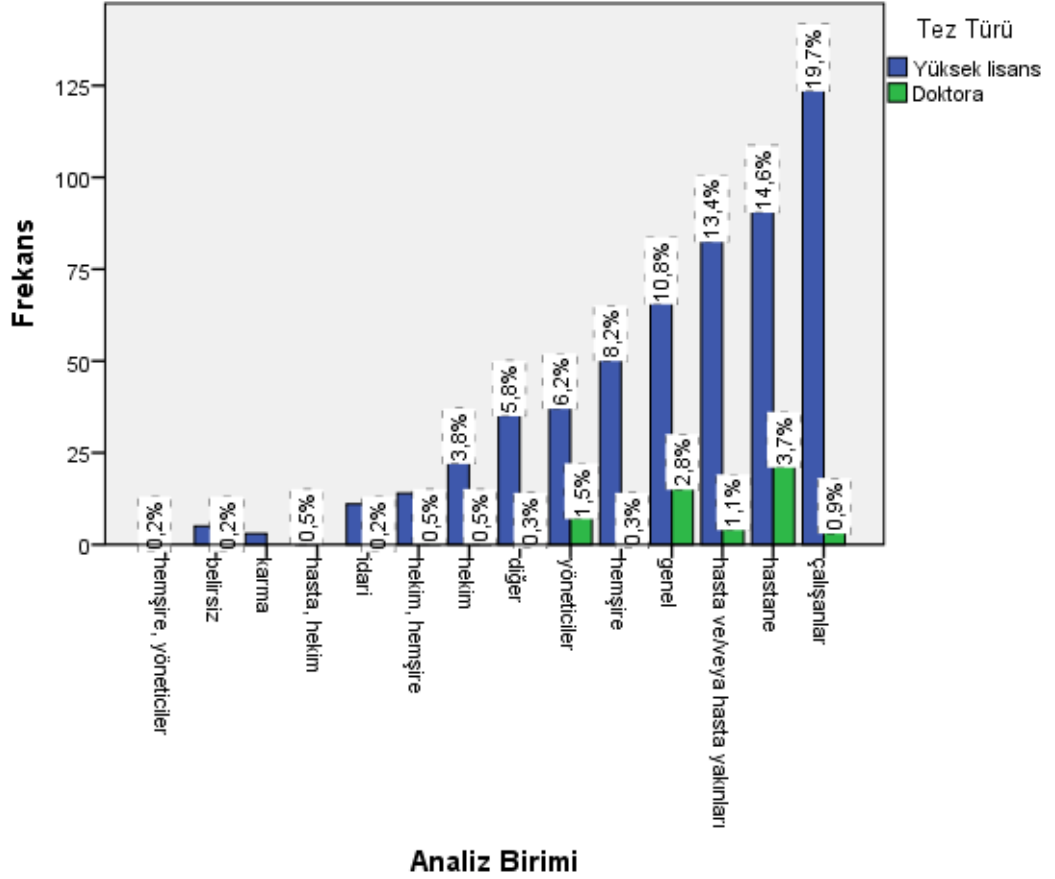
Şekil 6'da veri toplama yöntemine göre tezlerin dağılımı gösterilmektedir. Bu verilere göre hem yüksek lisans hem de doktora tezlerinde en çok tercih edilen veri toplama yönteminin anket olduğu ve bunu ikincil verilerin izlediği görülmektedir.

Şekil 6. Veri Toplama Yöntemine Göre Tezlerin Dağılımı

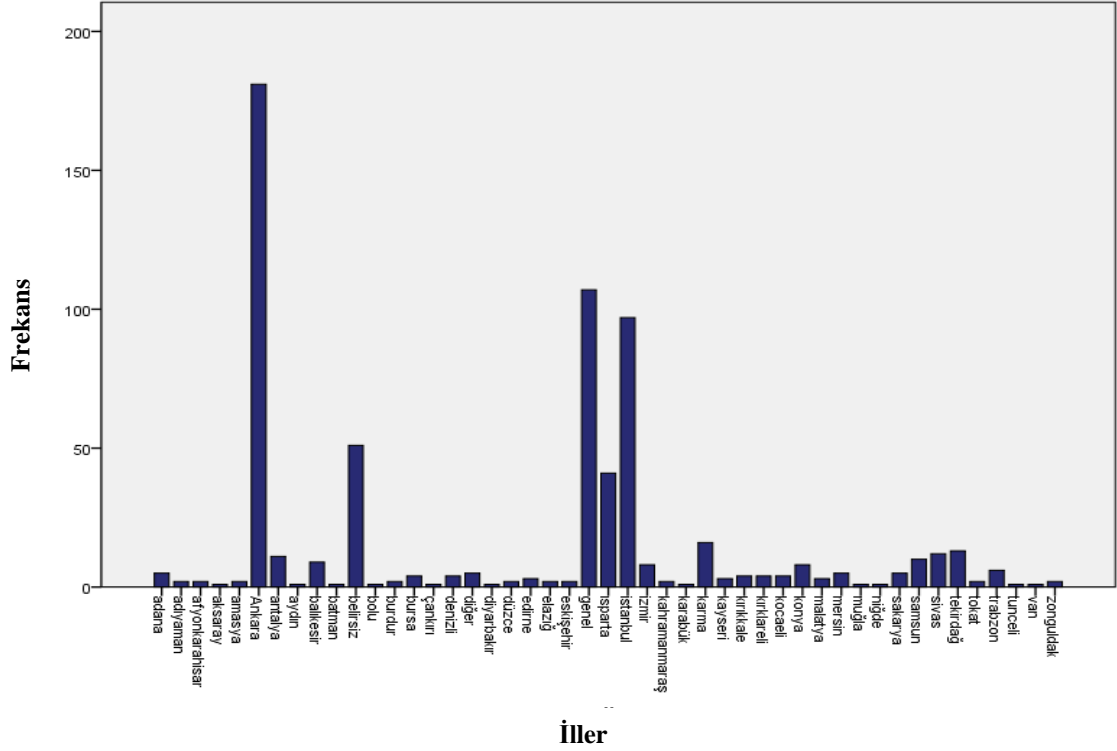

Şekil 7’de analiz birimine göre tezlerin dağılımı gösterilmektedir. Bu verilere göre yüksek lisans tezlerinde en çok araştırma, çalışanların genel olarak değerlendirildiği evren üzerinde gerçekleştirilmiştir. Doktora tezlerinde ise hastanenin genel olarak değerlendirildiği tezlerin tercih edildiği görülmektedir. (“Diğer” şeklinde kodlananlar, sayısı az olup anlamlı bir gruplandırma yapılamayanları kapsamaktadır. Örneğin öğrenciler, öğretmenler ve akademisyenler, ilaç mümessilleri gibi. “Genel” olarak kodlananlar ise, herhangi bir kurum bazında araştırma yapmayan tezlerden oluşmaktadır.)

Şekil 7. Analiz Birimine Göre Tezlerin Dağılımı

Şekil 8’de tezlerde evren olarak tercih edilen illerin dağılımı yer almakta olup Ankara’nın en fazla tercih edilen il olduğu, bunu sırasıyla Türkiye genelinde yapılan araştırmaların ve sonrasında İstanbul’un izlediği görülmektedir. (“Diğer” şeklinde kodlananlar, yabancı uluslarda yapılan tezleri kapsamaktadır. Örneğin; Filipinler, Kosova, Moritanya gibi. “Genel” olarak kodlananlar ise, herhangi bir bölge ya da ilde araştırma yapmayan, geneli kapsayan tezlerden oluşmaktadır.)

Şekil 8. Evren Olarak Tercih Edilen İllere Göre Tezlerin Dağılımı

Tablo 5'te yıllara göre tez ana konularının dağılımı verilmiş olup özellikle 2000'li yıllardan sonra örgütsel davranış alanında çalışmaların genel dağılım içindeki payının artmaya başladığı görülmektedir. Diğer konularda genel bir değerlendirme yapmayı mümkün kılacak bir değişiklik gözlenmemektedir.

Tablo 4. Yıllara Göre Tez Ana Konularının Dağılımı*

Yıllar	Tez Ana Konuları																			Diğer	Toplam
	Hastane Yönetimi	Örgütsel Davranış	Sağlık Finansmanı	Muhasebe ve Finansman	Sağlık Ekonomisi ve Politikaları	Sağlık Planlaması	Sağlık Teknolojileri	Hastalık Yönetimi	Sağlık Turizmi	Sağlık Bilişimi	Sağlık İletişimi	Hasta Tatmini	Hasta Güvenliği	Pazarlama	İnsan Kaynakları Yönetimi	Sayısal Yöntemler	Etik, Hasta Hakları ve Hukuku	Stratejik Yönetim	Sağlıkta Kalite		
1978	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
1980	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
1983	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
1985	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	2
1987	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
1993	2	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
1994	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	2
1995	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
1996	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
1997	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	2
1998	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	3
1999	2	1	0	2	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	2	0	9
2000	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	4
2001	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	3	1	0	0	0	1	1	11
2002	1	8	1	0	1	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	1	2	0	17
2003	4	6	0	2	0	0	0	1	0	1	0	2	0	3	0	1	1	1	0	1	23
2004	4	2	1	2	3	0	0	0	0	1	1	3	0	1	0	0	0	1	1	3	23
2005	0	3	1	1	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	1	0	0	0	2	2	13
2006	0	1	1	1	5	0	0	0	0	0	0	0	0	3	1	0	1	0	0	2	15
2007	4	0	0	1	8	0	0	1	0	0	0	0	1	2	1	1	1	0	1	0	21
2008	4	5	1	2	2	0	0	1	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	18
2009	1	9	1	1	1	1	0	1	0	0	0	2	2	0	2	0	0	0	0	0	21
2010	4	7	0	2	2	0	0	2	0	1	0	0	0	1	3	1	0	1	4	1	29
2011	3	8	0	3	0	0	0	0	0	0	1	2	3	0	0	1	0	1	2	0	24
2012	2	4	1	4	7	0	1	1	0	0	1	3	0	2	1	0	1	0	0	0	28
2013	4	8	2	2	3	0	0	0	1	1	2	1	0	1	0	0	1	0	1	0	27
2014	3	11	1	8	5	0	0	4	1	0	1	1	4	7	7	0	0	1	2	7	63
2015	3	23	2	4	8	0	1	4	1	1	2	0	1	3	5	1	4	1	4	7	75
2016	6	41	2	5	8	0	0	3	3	2	0	3	2	9	9	1	2	0	5	8	109
2017	9	34	2	6	13	2	1	5	1	0	2	1	4	1	4	1	0	1	3	10	100
Toplam	63	175	17	48	66	3	3	24	7	13	10	24	18	36	37	10	11	9	31	45	650

* Sarı ile işaretlenenler ilgili yılda en fazla çalışılan ana konuyu göstermektedir

V. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu araştırmada tezlerin büyük çoğunluğunun yüksek lisans tezi olduğu görülmüştür. Potaş (2017) da yapılan tezlerin büyük bir çoğunluğunun yüksek lisans tezi olduğunu bulmuştur. Elbette ki lisansüstü eğitimin gelişmesine paralel olarak beklenen bir sonuçtur. Ancak gelecek yıllarda lisansüstü eğitim sürecinin en önemli çıktısı olan tezlerin doktora düzeyinde de artması, hem sağlık yönetiminde bilimsel kaynakların zenginleşmesine, hem de

bu alanda uzmanlaşmış akademisyen sayısının artmasına katkı sağlayacaktır.

Geçmişten günümüze yazılan toplam tez sayıları üniversiteler bağlamında değerlendirildiğine en fazla tezin Hacettepe Üniversitesinde gerçekleştirildiği, bunu Marmara Üniversitesinin izlediği görülmüştür. Bu durum üniversitelerin geçmişi ile yakından ilişkili olmakla birlikte gelecek araştırmalarda bu dağılımın açılan yeni üniversiteler ve bölümler ile farklılaşma durumu ve dönemsel karşılaştırmalarla bu farkların ortaya konması, alanının gelişiminin takip edilmesi bakımından önemli bir değerlendirme olacaktır. Gül ve diğerleri (2015) bilim dalı ya da anabilim dalı sağlık yönetimi alanında bulunan lisansüstü bölümlerde yapılmış tüm tezleri incelediklerinde en fazla tezin Beykent Üniversitesinde yapıldığını tespit etmişlerdir. Ortaya çıkan bu farklılık, hem değerlendirmeye alınan yılların hem de tercih edilen evrenin farklılaşmasından kaynaklanmaktadır. Potaş (2017), en fazla tezin Hacettepe Üniversitesi, Okan Üniversitesi ve Süleyman Demirel Üniversitesi'nde yayımlandığını bulmuştur ve ortaya çıkan sonuçlar bu çalışma ile benzerlik göstermekle birlikte çalışmanın 2014-2017 yıllarını kapsamı nedeniyle bazı diğer farklılıklar ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmada, enstitü bağlamında Sağlık Bilimleri Enstitüsünde ve en çok Sağlık Yönetimi ABD'nda tez yazıldığı tespit edilmiştir. Potaş (2017)'da yaptığı çalışmada en fazla tezin Sağlık Bilimleri Enstitüsünde ve Sağlık Yönetimi ABD'nda yapıldığı sonucuna ulaşmıştır. Gül ve diğerleri (2015) ise tezlerin büyük bir bölümünün Sosyal Bilimler Enstitüsünde yapıldığını bulmuşlardır. Bu örtüşmeme durumu yukarıda belirtilen farklılıklardan kaynaklanmaktadır. YÖK'ün aldığı kararla sağlık idaresi, sağlık kurumları işletmeciliği gibi lisans bölümlerinin sağlık yönetimi adı altında birleştirilmesi, ulusal sağlık yönetimi alanının oluşturulmasına büyük katkı sağlamıştır. Ancak anabilim dallarında böyle bir bütünlüğün olmayışı, farklı enstitülerde ve farklı anabilim dalı isimleri ile çalışmaların yürütülmesi zaman zaman farklı uygulamalara ve karmaşıklıklara sebep olurken bilimsel alanda yaşanan gelişmelerin takip edilmesini de zorlaştırabilmektedir. Bu nedenle gelecek araştırmalarda bu ayrımların göz önünde bulundurulmasında yarar vardır. Farklı isimlerdeki anabilim dalları her ne kadar sağlık yönetimi içeriğine sahip olsa da aynı isim altında hem enstitü hem de anabilim dalı düzeyinde birleştirilmesi, bu disiplinin alandaki yerini sabitleştirmesi açısından önem arz etmektedir.

Yıllar bazında değerlendirme yapıldığında en fazla tezin 2016 yılında yazıldığı tespit edilmiştir. Bu noktada araştırmanın en önemli sınırlılığının tekrar altını çizmekte fayda vardır. YÖK'ün tez sistemine giriş dönemleri ve üniversitelerin tezleri gönderme zamanları bilinmediği için 2017 yılı tezlerinin tamamının sisteme yüklenip yüklenmediği bilinmemektedir. Dolayısıyla yıllar bazında belki de en geçerli çıkarım, her geçen gün lisansüstü eğitimin ve sonuç olarak bu alanda tez yazma eğiliminin ivme kazandığı, alanın dinamizminin giderek arttığıdır. Bu durum sadece literatür bilgisinin oluşması için değil uygulayıcılar için de faydalı bilgiler üretebiliyor olması durumunda toplumsal bir katkı sağlayacaktır. Gül ve diğerleri (2015) en fazla tezin 2010 yılında yapıldığını ifade etmişlerdir. Elde ettikleri bu sonuç, bugüne geldiğimizde büyük oranda farklılığın yaşandığını görmek adına önemli bir karşılaştırma aracı olmuştur.

Son on yıl içinde örgütsel davranışın en çok çalışılan ana konu olduğu tespit edilmiştir. Bu değerlendirme oldukça önemli bir gelişmenin yaşandığının, sağlık kurumlarındaki insan kaynaklarının öneminin daha fazla anlaşılmasına başlandığının bir göstergesi sayılabilir. Nitekim emek yoğun bir endüstride çıktının üzerindeki en büyük etkinin çalışan olduğu şüphe götürmez bir gerçektir. Dolayısıyla bireyi, kendisi, grup içindeki birey, örgüt içinde birey ve yaşam içinde birey ve diğer bireyler ve kurumlarla etkileşimler bağlamı içerisinde değerlendirerek anlama çabası, sadece literatür bilgilerinin gelişmesine katkı sağlamaktan ziyade kurumlara, yöneticilere ve bireylere çalışan olgusunu anlama ve buna

göre davranış sergileme konusunda ışık tutmaktadır.

Çalışmalarda çoğunlukla kantitatif yöntemlerin benimsendiği ve anketin en tercih edilen veri toplama aracı olduğu görülmüştür. Nicel yöntemler aracılığı ile büyük kitlelere ulaşmak kolaylaşmakta ve güvenilirlik sorunu aşılabilmekte iken diğer taraftan nitel araştırmalar aracılığı ile derinlemesine bilgilere erişmek daha kolaylaşmaktadır. Bu nedenle gelecek çalışmalarda, nitel ve karma yöntemlerin de araştırmalarda kullanılması daha farklı ve daha derinlemesine bulgular elde edilmesine ve bu doğrultuda kararlar alınmasına yardımcı olacaktır.

Örneklemlerin en fazla çalışanlardan (genel olarak ayırım yapılmadan değerlendirildiği) olduğu görülmektedir. Örgütün içerisinde yer alan tüm çalışanların araştırma kapsamında ele alınması, örgütün bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirildiğini düşündürmekte ve olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

Evren olarak en çok tercih edilen il Ankara olmuş, bunu sırasıyla İstanbul ve Isparta izlemiştir. Araştırmalarda evreninin tespitinde genellikle lisansüstü eğitimin gerçekleştirildiği ilin daha fazla tercih edildiği yönünde bir değerlendirme yapılabilir. Ancak ulusal kapsamda sağlık yönetimi alanına ilişkin bilgi üretebilmek ve ülkenin her yerine fayda sunabilmek adına kolay ulaşılabilirliğin yanında ulusal bilgi birikime katkı sağlamanın da önemsendiği çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun için hem ulusal ve bölgesel hem de üniversite bünyesinde destek mekanizmaları aracılığı ile diğer illerde ve bölgelerde çalışmaların yapılması ayrıca teşvik edilebilir.

Bu çalışmanın, birçok kriter göz önünde bulundurularak değerlendirme yapması ve özellikle de bu alanda yazılan ilk tezden bugüne kadar tüm tezleri kapsıyor olması sebebiyle ilgili literatür için oldukça önemli ve gelecek çalışmalara yol gösterici olduğu düşünülmektedir. Ayrıca gelecek yıllarda bu araştırmanın tekrarlanması ve değişimlerin takip edilmesi, bu alana ilişkin stratejik karar alınması sürecinde yardımcı olacaktır.

KAYNAKLAR

1. Alkan G. (2014) Türkiye'de Muhasebe Alanında Yapılan Lisansüstü Tez Çalışmaları Üzerine Bir Araştırma (1984-2012). **Muhasebe ve Finansman Dergisi** 61: 41-52.
2. Bayın G. (2015) Türkiye'de Sağlık Turizmi Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin İçerik Değerlendirmesi. **KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi** 17(28):49-55.
3. Borgman C. L. and Furner J. (2002) Scholarly Communication and Bibliometrics. **Annual Review of Information Science and Technology** 36(1): 2-72.
4. Çimen M. (2010) Sağlık Yönetimi ve Sağlık Yönetim Eğitimi. **Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi** 3(1): 136-139.
5. Gül İ., Yeşiltaş A. ve Keklik B. (2015) Sağlık Yönetimi Lisansüstü Programlarında Yapılan Tezlerin Profili. **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi** 7(13): 231-244.
6. Hacettepe Üniversitesi (2018) **Sağlık Yönetimi Bölümü Genel Tanıtım**. http://www.sid.hacettepe.edu.tr/tr/menu/genel_tanitim-12 (Erişim Tarihi: 19.04.2018).
7. İlhan A. (2017) Sağlık Kurumları Yönetimi Literatüründe Akademik Bir İnceleme

- Alanı Olarak Yönetim ve Organizasyon Üzerine Yapılan Lisansüstü Tezlerin İçerik Analizi ile İncelenmesi. **1. Uluslararası 11. Sağlık ve Hastane İdaresi Kongresi E-Bildiri Özet Kitabı**, 13-15 Ekim 2017, Trabzon.
8. İnam Ö. ve Koç Tütüncü S. (2017) Türkiye’de Sağlık Alanında Toplam Kalite Yönetimi Konusunda Yapılmış Tez Profillerinin İncelenmesi (2012-2016). **İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi** 2(2017): 109-122.
 9. İnceoğlu Ç. (2014) Türkiye’de Sinemayı Konu Alan Doktora Tezleri Üzerine Bibliyometrik Bir Çözümleme. **Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi** (21): 31-50.
 10. Nergiz H. G. (2014) Türkiye’de Lisansüstü Turizm Tezlerinin Bibliyometrik Profili (1990- 2013). Kozak G. (Ed.) **VII. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi Bildiri Kitabı**, 04-05 Nisan 2014, Aydın.
 11. Potaş N. (2017) Sağlık Hizmetleri Yönetimine İlişkin Türkiye’de Yayınlanan Lisansüstü Tezlerin Analizi 2014-2017. **Electronic Turkish Studies** 12(21): 447-460.
 12. Sarvan F. (1995) Hastane Yönetimi Eğitimi. **Toplum ve Hekim Dergisi** 10(69-70): 10-18.
 13. Sevinç B. (2001) Türkiye’de Lisansüstü Eğitim Uygulamaları, Sorunlar ve Uygulamalar. **Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi** 1(34): 25-40.
 14. Şakar G. D. ve Cerit A. G. (2013) Uluslararası Alan İndekslerinde Türkiye Pazarlama Yazını: Bibliyometrik Analizler ve Nitel Bir Araştırma. **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi** 27(4):37-61.
 15. Taylor M. K., Gebremichael M. D. and Wagner C. E. (2007) Mapping The Literature of Health Care Management. **Journal of the Medical Library Association** 95(2): 58-65.
 16. Tengilimoğlu D., Işık O. ve Akbolat M. (2014) **Sağlık İşletmeleri Yönetimi**. 6. Baskı. Nobel Yayın, Ankara.
 17. Ulu S. ve Akdağ M. (2015) Yayınlanan Hakem Denetimli Makalelerin Bibliyometrik Profili: Selçuk İletişim Dergisi Örneği. **Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi** 9(1): 5-21.
 18. Üsdiken B. and Pasadeos V. (1995) Organization Analysis in North America and Europe: A Comparison of Co-Citation Networks. **Organization Studies** 16(3): 503-526.
 19. Yıldırım D. ve Düşükcan M. (2017) Sağlık Sektörüne Yönelik Mobbing Araştırmalarının Lisansüstü Tezler Açısından Değerlendirilmesi: Literatür Çalışması. **1. Uluslararası 11. Sağlık ve Hastane İdaresi Kongresi E-Bildiri Özet Kitabı**, 13-15 Ekim 2017, Trabzon.
 20. YÖK. (2018) **YGS-LYS Net Sihirbazı**. <https://yokatlas.yok.gov.tr/netler-tablo.php?b=20103> (Erişim Tarihi: 18.04.2018).